

UZAKTAN ÖĞRETİM VE YAŞANAN SORUNLAR

Yrd.Doç.Dr.Zehra ALAKOÇ

Mersin Üniversitesi Mersin Meslek Yüksekokulu

e-mail : zalakoc@mersin.edu.tr

Özet :

Günümüzde çoklu-ortam özelliği ile iletişim teknolojilerinin baskın bir haline dönüşen bilgisayar ve bilgisayar teknolojileri, eğitim alanında da yaşantımıza yeni boyutlar getirmiştir. Bunlardan biri de *uzaktan öğretim* kavramıdır.

Ülkemizde de son yıllarda İnternet'e dayalı programlar yavaş yavaş uygulanmaya başlamıştır. ODTÜ'nün IDE_A, Bilgi Üniversitesinin e-MBA ve Anadolu Üniversitesi ile Sakarya Üniversitesi ve Mersin Üniversitesi'nin başlattığı İnternet üzerinden Bilgi Yönetimi Programları bu yöndeki çabalara örnek olarak gösterilebilir. Diğer yandan Enformatik Milli Komitesi'nin Üniversitelerarası İletişim ve Bilgi Teknolojilerine Dayalı Uzaktan Yüksek Öğretim girişimi de ülkemizdeki online programların sayısının yakın gelecekte artacağına göstergesidir.

Bu çalışmada; eğitim sisteminin gelecekteki alternatifi olacak uzaktan öğretim hakkında ne kadar bilgiye sahibiz? niye ihtiyaç duyuyoruz? Faydası var mıdır ve varsa bu faydalar nelerdir? Bu yöntemle öğretim yapılmak isteniyor mu? Hangi metotlarla öğretim verilmelidir? Kimler bu imkanlardan faydalanabilir? v.b. soruların cevabını alarak uzaktan öğretim Türkiye'de nasıl olmalı, video konferans veya web tabanlı sanal üniversiteler kurulmalı mı? Bu konudaki politikalar nasıl belirlenmeli ve nasıl uygulanmalıdır? Bugün uzaktan öğretimde yaşanan sorunlar nelerdir? Gelecekte hangi sorunlar bizi bekliyor? konuları incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler : uzaktan öğretim, etkinlik, uzaktan öğretimde yaşanan sorunlar

DISTANCE LEARNING AND ITS PROBLEMS

Abstract :

Nowadays, computers and computer technologies which became the dominant form of communication technologies with its multimedia property, brought new dimensions to our lives in education field too. And one of them is distance learning concept.

İnternet based learning programs have gradually been started to be applied in the recent years in our country too. IDE-A of METU, e-MBA of Bilgi University and Information management on internet, started by Anadolu University, Sakarya University and Mersin University can be shown as the examples of efforts on this subject. On the other hand, Distance Learning Licence Programs Undertaking of Informational National Committee based on Interuniversities Communication and Information Technologies is an indicator that the amount of online programs, in our country, will increase in the near future.

In this announcement the questions of “How should the Distance Learning be in Türkiye?”, “Must the video conferences and web based virtual universities be built?”, “How must the policies be determined and applied?”, “What are the today's problems about Distance Learning?” and “Which problems are waiting for us?” are

refined by answering the questions such as “How much information do we have about Distance Learning, which will be the alternative of usual education system, in the future?”, “Why we need that?”, “Is this useful and if yes, what are the advantages of it?”, “Is this kind of learning requested?”, “Which methods should be used?”, “Who can use these opportunities?”.

Keywords : distance learning, Effectiveness, distance learning and its problems

1. GİRİŞ

Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de uzaktan öğretim çalışmalarına başlanmıştır. Dünya ülkelerinde ve özellikle de Amerika'daki örneklerine göre biraz daha geç başlayan bu eğitim yöntemi bazı üniversiteler tarafından şu anda çok etkin ve verimli bir durumdayken bazı üniversitelerimizde henüz emekleme aşamasında veya hiç başlamamış durumdadır. Zamanla bu eğitimi uygulayan üniversitelerimizin sayısının ve eğitim kalitesinin artacağı beklenmektedir. Bu artışla ve uygulama ile birlikte uzaktan öğretimin yararları ve zararları zamanla kendisini gösterecektir.

Dünyada bu gelişmeler olurken Türkiye’de neler olduğuna bakmakta yarar var. Okul dönemi eğitim Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) ve Yüksek Öğrenim Kurumu (YÖK) kontrolindedir. Yüksek Öğrenim : YÖK 1999 yılı sonlarında uzaktan eğitim konusunda çok olumlu bir hareket yaptı. Bir yüksek öğretim kurumu, bir başka yüksek öğrenim kurumundan uzaktan içerik alabilecek. Dersler uzaktan verilebilecek. Bunlar sınıftaki derslerden farklı tutulmayacak. Ayrıca YÖK, içerik geliştirme konusunda da destek olacak(Bingöl,H. 2000:84). İnternet üzerinden eğitimi de kapsayan bu gelişmelerin sonuçlarını görmek için zamana ihtiyaç duyulmaktadır. Üniversitelerin İnternet bağlantılarının olması ve geçen yıl bağlantı hızlarının artırılması bu tür çalışmalar için büyük avantajlar sağlayacaktır. Buna karşın küresel rekabetin ilk başlayacağı alanlardan birisi olan yüksek öğretim kurumlarımızın bu rekabet karşısında neler yapacaklarını gözlemleyeceğiz.

2. NEDEN UZAKTAN ÖĞRETİM

Türkiye Avrupa ülkeleri arasında en genç nüfusa sahip olan ve nüfus artış hızı en yüksek olan ülkedir. Bu genç nüfus her düzeyde iyi eğitilebildiğinde gelecek için iyi bir potansiyel, iyi eğitilemediğinde ise büyük bir sorun kaynağı olacaktır. Bu nedenle her düzeyde eğitimin yaygınlığını ve kalitesini arttırmak, bunun için her olanağı seferber etmek gerekmektedir. Eğitimin yaygınlığının ve kalitesinin arttırılması; sadece derslik, laboratuvar v.b. yatırımlara daha fazla kaynak ayrılması ile sağlanamayacağı aşikardır. Bu maddi yatırımlar ancak sayı ve nitelik bakımından yeterli düzeyde bir eğitim kadrosu ile yararlı hale getirilebilir.

Türkiye’de bazı üniversitelerimiz de dahil; her düzeydeki eğitim kadroları sayı ve nitelik bakımından yetersizdir. Bu durumun düzeltilmesine bugün karar verilse bile sonuç yıllar sonra alınmaya başlayacaktır. Gececek zamanı iyi değerlendirmenin bir yolu, bilişim teknolojileri alanında son yıllarda ortaya çıkan gelişmelerden yararlanmaktır. Yeterli sayıda ve global standartlarla uyumlu düzeyde öğretim kadrolarına sahip üniversitelerde verilen derslerin uydu v.b. ortamlar aracılığı ile yayınlanması ve bu yayınların yeterli öğretim kadrolarına sahip olmayan

üniversitelerin öğrencileri tarafından, oralardaki yetişmekte olan genç öğretim üyeleri ile birlikte izlenmesi ve derslere uzaktan katılabilmesi bugünkü teknolojik olanaklarla mümkündür. Yarın bu olanaklar daha da genişleyecektir. (<http://www.ehb.itu.edu.tr/~ituuzem/giris.html>)(25.05.2001).

Ülkemizde; eğitim kurumlarımızdaki ders programları gelişen bilim ve teknoloji ile eşzamanlı olarak güncellenememekte, üniversiteye giremeyenler bir kenarda dururken, üniversiteye girmiş olan kişilere de yeterli bilgiyi ulaştıramamak temel eğitim sorunlarımızdandır. Şu anda Türkiye’de bulunan yetmiş üniversitenin bölümlerin ortalama öğretim üyesi sayılarına baktığımızda bunun yeterlinin çok altında olduğunu söyleyebiliriz. Sayı yeterli veya fazla bile gözükse, öğretim üyelerinin niteliklerini incelediğimizde, bu kişilerin kendi uzmanlık alanları dışında ders verdiğini görüyoruz. Özellikle üniversitelerimizin kampus ortamından uzakta olan başka şehirlerdeki; özellikle de ulaşım, öğretim elemanı ve konaklama gibi problemleri olan ilçelerdeki fakülte/yüksekokullarda bu yetersizliklerin ve daha başka problemlerin had safhada olduğunu çok daha açık görebiliriz. Uzaktan öğretim bu konudaki sorunları gidermede; ülkemiz için bir çözüm yolu olabilir.

3.UZAKTAN ÖĞRETİMİN ETKİNLİĞİ VE SORUNLARI

Etkinlik (Effectiveness), işletme/kurumun amaçlarını gerçekleştirebilmek için kaynaklarını, sinerjik güçlerini değerlendirerek, çevresi ile ilişkilerini de dikkate alıp, kurumun yapısını buna göre biçimlendirmesini ifade etmektedir. İşletme yönetiminin amaçlarından olan etkinlik, yürütülen faaliyetlerin sonuçlarının arzu edileni sağlamasını ifade etmekte ve doğal olarak sonuçlarla ya da çıktılarla ilgili bir kavram olmaktadır.(Özkuş,A.E. ve Girginer,N. 2001:112)

Eğitim alanında etkinlik ise eğitim talebinde bulunan potansiyel öğrenci kitlesine eğitim hizmetini, onların ihtiyaçlarına cevap verebilecek nitelikte sunmaktır. Uzaktan Eğitim’de etkinlik program/ders etkinliği (eğitsel etkinlik), pedagojik etkinlik (eğitmen, öğretme etkinliği), teknolojinin etkinliği (sunum ve iletişim teknolojilerinin etkinliği), kurumsal etkinlik, Uzaktan Eğitim uygulamasının etkinliği, teknoloji, süreç ve programı da kapsayacak şekilde uygulanan Uzaktan Eğitim modelinin etkinliği etkinlikleri anlaşılabilir..

Kuşkusuz etkili uzaktan eğitim programları tabii ki öğrenci ihtiyaçları ve taleplerin hedeflenmiş anlamda ve dikkatli planlamasıyla başlar. Detay içinde bu elemanlar anlaşıldığında uygun teknoloji seçilebilir. Uzaktan eğitimin gelişmesi için gereken işlemler, birçok bireyin yada kuruluşun göstereceği çaba ve sıkı çalışması yoluyla gerçekleşirler. Aslında başarılı uzaktan eğitim programları öğrencilerin, fakültelerin, olanakları sunanların ve yöneticilerin birleşmiş ve sürekli olan çabalarına dayanır.(Aklan,M., Genç,Ö. ve Tekedere,H. 2001:148)

Uzaktan Eğitim’in etkinliğinden söz edilirken etkinlikle ilgili olarak; öğrenciye eğitim programının sunumundan öğrencinin programa erişebilirliği, uygun sunum teknolojisi seçiminin gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğine, kurumun Uzaktan Eğitim sunmadaki misyon ve vizyonuna dayalı olarak oluşturduğu politika ve stratejilerin uygulanma başarısına kadar pek çok unsurun açıklığa kavuşturulması gereklidir.

Ulaşılmak istenen etkinlik boyutu ve düzeyine göre etkinliği etkileyen faktörler ve ağırlıkları da değişmektedir. Etkinliği etkileyen faktörlerin her biri aslında birbiriyle oldukça etkileşimlidir. Bu nedenle bir faktörün etkinlik üzerindeki etkisinin dikkate alınması, diğer bir faktörün de düşünülmesini gerektirmektedir (Girginer, N. 2001:67-69).

Birçok eğitimci ve araştırmacı, uzaktaki öğrencilerin geleneksel yüz yüze eğitimi alan öğrenciler kadar öğrenip öğrenmediğini sorgulamaktadır. Uzaktan Eğitim ile geleneksel yüz yüze eğitimi karşılaştıran araştırmalar, eğitsel görevlere uygun teknoloji ve yöntemlerin kullanılması durumunda, Uzaktan Eğitim'in geleneksel eğitim kadar etkin olabileceğini göstermektedir. Thomas Russel 1999 yılında "The No Significant Difference Phenomenon" başlıklı çalışmada, Uzaktan Eğitim literatüründe Uzaktan Eğitim'in etkinliği konusunda 1928 yılından itibaren yapılan 355 çalışmayı listeleyerek, Uzaktan Eğitim'in geleneksel eğitim kadar etkin olduğu yolundaki görüşün, yapılan araştırmalarla desteklendiğini göstermiştir(Russel,T. 1999). Benzer bir çalışma 1997 yılında Moore ve Kearsley tarafından yapılmıştır. Yazarlar Uzaktan Eğitim'in etkinliğine yönelik çalışmaları; öğrenen başarısı, sürekli eğitim ve öğretmen eğitimi, öğrenenleri beklenti ve tutumları, öğretim elemanı ve idarecilerin tutumları şeklinde farklı gruplar içinde incelemişlerdir(Moore,G. ve Kearsley,G. 1996).

Bilgisayar ve iletişim teknolojilerinin eğitimde kullanılmasının olumlu etkilerinin yanında, eğitim-öğretim sürecinin aksamasına neden olan bazı olumsuz yönleri de ortaya çıkmıştır. Bu olumsuz yönlerden en etkilisinin teknoloji ve dolayısı ile bilgisayara karşı tutumlar ve kaygılar olduğu düşünülmektedir.

Teknolojiye karşı geliştirilen kaygılardan en yaygını bilgisayar kaygısıdır. Bilgisayar kaygısı (computer anxiety) ya da bilgisayar korkusu (computerphobia, cyberphobia) olarak tanımlanabilmektedir. Aslında kaygı ve korku psikolojide farklı kavramlardır. Bilgisayar kaygısı korkuya gösterilen psikolojik, fiziksel ve sosyal tepki olarak da tanımlanabilir. Bir araştırmada kaygı, bilgisayar kullanımı ile ortaya çıkan psikolojik rahatsızlık olarak tanımlanmıştır. Bu rahatsızlık, bilinmeyen bir şeyi kullanmaktan, hata yapma veya önemli bilgilere zarar verme kaygısından kaynaklanabilir. Yoğun kaygının, korkuya dönüşebilmesine rağmen bu iki kavram arasında fark vardır. Korku, bireyin bilgisayarın kendisinde oluşturacağı değişimlere yönelik duyduğu korku olarak tanımlanmıştır. Bireyin bilgisayara bağımlı olması gibi(<http://hsb.baylor.edu/ramsower/acis/papers/speier.htm>)(09.11.1997).

Öğretmenlerin yeni teknolojiler ve bilgisayar ile ilgili olan kaygıları sadece onları değil, yetiştirdikleri öğrencileri de etkisi altına almaktadır. Teknolojik gelişmelerin sürekliliğine ayak uydurmak ezberden uzak, düşünmeyi, karar vermeyi öğreten bir eğitim-öğretim sistemi ile sağlanabilir. Öğretim hedeflerini gerçekleştirebilecek, ezberden uzak bir eğitim-öğretim düşünülürse, teknolojilerin verimli bir şekilde kullanılması önemli ancak daha da önemlisi, öğretmenin bu konudaki eğitim düzeyidir. Öğretmenler ne kadar iyi eğitilirse, öğrencilerin teknoloji kullanımından elde edecekleri verim o kadar artar. Dolayısıyla öğretmen ve öğrencilerin teknolojik okur-yazarlık düzeyi de değişir. Diğer taraftan, öğretmen ve eğitimciler teknik ve eğitsel yönden teknolojiyi kaygı duymadan kullanmalı ki öğrencilere bu konuda yardımcı olabilsinler ve onlardaki kaygıyı

azaltabilsinler(Meral,M., Cambaz,H. ve Zerayak,E. 2001:41).

Internet'le öğretimin en önemli lojistik sınırlılığı sağlam teknik altyapı gerektirmesidir(Driscoll,M. 1998). Ders tasarımcılarının zengin tasarımlara yönelmesi nedeniyle, Internet'le öğretim etkinliklerinin en gelişmiş konfigürasyonlara sahip bilgisayarlara dahi yüklenmesinde ve kullanılmasında zorluklar yaşanmaktadır. Internet'le öğretim, gelişmiş bilgisayar donanımı dışında Internet erişimi içine giren gelişmiş ağ kapasitesi ve ağ girişine de ihtiyaç duymaktadır.

Internet'le öğretimin geleneksel eğitimden daha farklı ve ciddi bir ön hazırlık gerektirmesi de lojistik sınırlılıklar içine girmektedir. Internet'le öğretim kalabalık bir disiplinler arası ekibin planlı bir ön hazırlık yapmasını, aynı zamanda geniş çalışma zamanını gerektirmektedir(Duman,A. 1998).

En önemli güçlüklerden birisi de öğretim elamanları tarafından bu sisteme direnç gösterilmesidir. Bunun altında çeşitli sebepler yatmaktadır. En önemlisi, her ne kadar maliyetler düşük gibi görünüyorsa da bu tür derslerin hazırlanmasında çok fazla yoğun emeğin gerekmesidir. Eğer öğretim elemanı bunu yapamıyorsa bunu yapanlara karşı bir direnç gösterebiliyor. Ayrıca yeni sisteme karşı inançsızlıklar da olabiliyor. Mesela yirmi senedir sınıfta ders anlatıyoruz, birisi geliyor size diyor ki 'buna artık gerek yok, Internet'e ders notlarını yerleştir, bu yeterli olur' diyor. Bu tür tepkilerin olabileceğini de dikkate almak gerekiyor.

Bu yeni modelin getirdiği pek çok yan konulara ait yönetsel ve örgütsel problemler yaşanmaktadır. Sayılarını artırabileceğimiz bu problemlerin başlıcaları:

- ✓ Hazırlanan ders notlarının telif hakkı (copyright) problemi, hazırlanan derslerin diğer öğretim elemanlarınca görülebileceğinin ve kullanılabilmesinin endişesi,
- ✓ Ek ders ücretinin maliye ve istemci-sunumcu üniversite arasındaki problemleri,
- ✓ Daha fazla ücret almak uğruna konusunda uzman olunmayan dersleri vermenin; bu dersi uzaktan öğretim yöntemi ile vermeye tercih edilmesi,
- ✓ Ders yapılmadığı zaman ne olacağı? Mesela öğrencilerin derslerinizi yapmıyorsunuz gibi konularla mahkemeye verebilmesinin hukuki problemi,
- ✓ Bu nedenle çıkmış olan yönetmeliklerin bu tür sorunları çözmeye yetip yetmediği, karşılaşılabilecek idari sorunlar,
- ✓ Hangi gruplara, hangi metotlarla uzaktan öğretim derslerin verilebileceği,
- ✓ Hangi fakülte/yüksekokullardaki bölümlerde, hangi tür derslerin uzaktan öğretimle verilebileceği,
- ✓ İnternete koyulacak derslerin kimler tarafından hazırlanacağı, bu sorumluluğunda mı öğretim elemanına verileceği gibi,
- ✓ Uzaktan öğretimin bazı sorunlara alternatif olarak mı yoksa bir sanal üniversite olarak mı uygulanacağı?

gibi sorunlardır. Bu çalışmada yukarıda adı geçen bazı problemlerde öğretim elemanlarının görüşünü almak amacıyla sonuçta bazı bulguların elde edildiği bir anket çalışması yapılmıştır.

4. ANKET ÇALIŞMASI

4.1. Evren ve Örneklem : Araştırmanın evrenini 2001-2002 öğretim yılında Cumhuriyet Üniversitesinde görev yapan öğretim üyeleri oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklemini ise fakülte ve yüksekokullardan random örnekleme yöntemiyle seçilmiş 55 adet öğretim üyesi oluşturmaktadır.

Araştırmada veri toplama aracı olarak, “Uzaktan Öğretim Öğretim Üyesi Anket Formu” uygulanmıştır. Anket uygulamasıyla elde edilen verilen frekans(n) ve yüzdelere(%) betimlenip yorumlanmıştır. Elde edilen veriler bilgisayar ortamında SPSS 10.0 programından yararlanılarak çözümlenmiştir.

4.2. Bulgular

Tablo 1 . “Uzaktan Öğretim Hakkında Bilginiz Var mı?” değerlendirmesi.

Uzaktan Öğretim Hakkında Bilginiz Var mı ?	n	%
Hayır	9	16,4
Evet az	27	49,1
Evet Orta	15	27,3
Evet Çok	4	7,3

Uzaktan öğretim hakkında bilgi sahibi olmayanlar %16,4 iken az bilgi sahibi olanlar %49,1, orta bilgi sahibi olanlar %27,3 ve çok bilgi sahibi olanlar ise %7,3 orana sahipler.

Tablo 2 . “Uzaktan Öğretim Metotları Hangileridir?” değerlendirmesi.

Uzaktan Öğretim Metotları Hangileridir?	n	%
Mektupla	19	34,5
Açıköğretim	32	58,2
İnternet	46	83,6
Tv/Radyo	33	60,0
Web Sayfası	16	29,1
Sohbet (Chat)	7	12,7
CD-ROM/kitap	18	32,7
Video Konferans	34	61,8

Ankete katılan öğretim üyelerinin uzaktan öğretim metotları hakkındaki görüşlerinde ise %34.5 mektupla, %58.2 Açıköğretim, %83.6 İnternet, %60 Tv/Radyo, %29.1 Web sayfası, %12.7 Sohbet, %32.7 CD-ROM/kitap, %61.8 Video konferans olarak gördüklerini belirtmişlerdir.

***Birden fazla şık işaretlenebileceği için toplam %100 den fazladır.**

Tablo 3. “Kendi üniversitenize veya başka bir üniversiteye uzaktan öğretim yöntemiyle ders vermek ister misiniz ?” değerlendirmesi.

Kendi üniversitenize veya başka bir üniversiteye uzaktan öğretim yöntemiyle ders vermek ister misiniz?	n	%
Evet	27	49,1
Hayır	26	47,3
Yanıtız	2	3,6

Ankete katılan öğretim üyelerinin %49.1’i kendi üniversitesinde veya başka bir üniversiteye uzaktan öğretim yöntemiyle ders vermek isterken, %47.3’ü ders vermek istemiyor ve %3.6 sı bu soruyu yanıtlamamış.

***Birden fazla şık işaretlenebileceği için toplam %100 den fazladır.**

Tablo 4. “Faydasına inanıyor musunuz?” değerlendirmesi.

Faydasına İnanıyor musunuz?	n	%
Evet	42	76,4
Hayır	9	16,4
Yanıtız	4	7,3

Ankete katılan öğretim üyelerinin %76.4 ü uzaktan öğretimin faydasına inanırken, %16.4 ü inanmıyor ve %7.3 ü ise bu soruyu yanıtlamamış.

***Birden fazla şık işaretlenebileceği için toplam %100 den fazladır.**

Tablo 5. “Uzmanı oldukları dersi mi veriyorlar ?” değerlendirmesi.

Uzmanı oldukları dersi mi veriyorlar?	n	%
Evet	42	76,4
Hayır, dersi verecek konunun uzmanı olan öğretici olmadığı için veriyorum	5	9,1
Hayır, diğer	4	7,3
Cevapsız	3	5,5
Hayır, maddi açıdan bana faydası olduğu için dersi veriyorum.	1	1,8
Toplam	55	100,0

Ankete katılan öğretim üyeleri uzman oldukları dersi verip vermedikleri sorusuna %76,4 evet cevabı vermiş, %9,1'i dersi verecek uzman öğretici olmadığı için, 1,8'i maddi açıdan fayda sağladığı için, 7,3'ü de diğer sebeplerden dolayı kendisinin üstlendiğini belirtmiş, 5,5'i de yanıt vermemiştir.

Tablo 6. “Daha akademik kariyerli insanların ders vermesini ister misiniz?” değerlendirmesi.

Daha akademik kariyerli insanların ders vermesini ister misiniz?	n	%
Evet, üniversitemizde konunun uzmanı öğretim üyesi yoksa isterim.	29	52,7
Evet, eğitimde kalite açısından daha yüksek akademik kariyerli eğitimcilerin ders vermesini isterim.	14	25,5
Hayır, maaşlarımız zaten az ve ek ders ücretinden zarar etmek istemem.	7	12,7
Hayır, bölümümüzde veya üniversitemizde bir şekilde bu dersi verebiliriz	5	9,1
Toplam	55	100,0

Ankete katılan öğretim üyelerine dersleri daha akademik kariyerli insanların vermesini isteyip istemedikleri konusunda sorulan soruya %52,7'si üniversitemizde konunun uzmanı yaksa evet, %25,5'i daha yüksek kalite için evet, %12,7'si ise ek ders gelirinden zarar etmemek için hayır cevaplarını vermişlerdir.

Tablo 7. “Web Sayfası ile Uzaktan Öğretimde Hangi Problemler Yaşanır?” değerlendirmesi.

Hangi problemler yaşanır ?	n	%
Ders notlarını web ortamına aktarmanın kolay olmaması, teknik bilgiye sahip olmak zorunluluğu ve gerek aktarmanın gerekse öğrenmenin zaman alacak olması	27	49,1
Ders notlarının telif (Copyright) hakkı	26	47,3
Ders notlarının diğer eğitimcilerce görülmesinin ve kullanılacak olmasının tereddütü	7	12,7
Ders ücreti problemi	5	9,1

Ankete katılan öğretim üyelerine yöneltilen web sayfası ile uzaktan öğretimde hangi sorunların yaşanacağına ilişkin soruya, %49,1'i teknik zorluklar ve zaman alıcı bir yöntem olduğu, %47,3'ü telif hakkı sorunu yaşanacağı, %12,7'si ders notlarının diğer eğitimcilerce görülmesinin ve kullanılmasının getireceği tereddüt ve %9,1'i de ders ücretleri konusu cevabını vermişlerdir.

Tablo 8. "Uzaktan Öğretime bakış açıları" değerlendirmesi.

Uzaktan Öğretime bakış açıları	n	%
Uzaktan öğretim bir öğretim yöntemi değildir ve olamaz.	3	5,5
Başlı başına bir üniversite eğitimi olarak kullanılabilir.	5	9,1
Klasik öğretime destekleyici olarak kullanılabilir.	36	65,5
Bazı dersler için kullanılabilir.	15	27,3
Öğretim üyesi eksikliğini gidermek için kullanılabilir.	20	36,4
Diğer	6	10,9

Ankete katılan öğretim üyeleri, Uzaktan Öğretime bakış açılarına yönelik soruya, %5,5 "Uzaktan Eğitim bir öğretim yöntemi değildir.", %9,1 "Başlı başına bir üniversite eğitim yöntemi olarak kullanılabilir.", %65,5'i "Destekleyici bir yöntem olabilir", 27,3'ü "Bazı dersler için uygundur.", %36,4'ü de "Öğretici açığını kapatmak için kullanılabilir" cevaplarını vermişlerdir.

***Birden fazla şık işaretlenebileceği için toplam %100 den fazladır.**

4.3.Anketin Sonuçları

Buradan öğretim üyelerinin uzaktan öğretim hakkında fazla bilgiye sahip olmadıkları, açıköğretimin etkisinde kaldıkları ve bir şekilde bilgilendirilmeleri gerektiği anlaşılmaktadır. Ankete katılan öğretim üyelerinin yarısı uzaktan öğretimle ders vermek istedikleri, yarısının ise vermek istemedikleri anlaşılmıştır. Ankete katılan öğretim üyelerinin %76,4'ü uzaktan öğretimin faydasına inanmalarına rağmen; bölümde konunun uzmanı olmayan bazı dersleri kendilerinin de konunun uzmanı olmadıkları halde verdikleri anlaşılmıştır. Uzaktan öğretim bu durumun çözümünde bir alternatif olabileceği halde ek ders ücretleri bunu engellemektedir Bu durumlarda olan üniversitelerde uzaktan öğretime geçilme çalışmaları hızlandırılarak eğitimde kalite artırılmalıdır.

Yine verilen cevaplarda; uzaktan öğretim en çok "derse devam imkanı olmayan (zaman ve yer problemi olan) kişiler için idealdir.", "Bedensel özürlü insanlar için idealdir" ve "belirli bir konuda eğitim almış çalışan, ama kendini yenilemek isteyen veya yapmış olduğu işle ilgili branşı dışında öğretim almak isteyen kişiler için idealdir." sıralaması yapılmıştır. Sıralama incelendiğinde diğer sorularda verilen cevaplarda olduğu gibi video konferans yönteminin web sayfasından daha fazla seçildiği görülmektedir. Bu sıralamada ile daha fazla tercih edilen ders sunum yöntemi arasında bir tezatlık göze çarpmaktadır. Çünkü; video konferans sisteminde zaman ve yer kısıtlaması varken, web sayfasında böyle bir sınırlama yoktur. Yapılan sıralamalara bakıldığında ise ilk üç seçeneğin zaman ve yer sorunu olan durumda tercih edilecek bir öğretim sistemi olduğu görülebilir.

Ankete katılan öğretim üyelerinin %52,2'i başka üniversitelerden daha yüksek akademik kariyerli insanların ders vermesini eğer üniversitede konunun uzmanı öğretim üyesi yoksa, eğitimde daha fazla kalite açısından istemektedirler. Ankete katılan öğretim üyeleri; uzaktan öğretimi klasik öğretime destekleyici olarak görürken, bazı dersler için kullanılabileceğini belirtmektedirler. Yine öğretim üyesi eksikliği varsa uzaktan öğretimin kullanılabilir olduğu; ama uzaktan öğretimin bir öğretim yöntemi olmadığı ve başlı başına bir üniversite eğitimi olarak kullanılamayacağını bildirmişlerdir.

5. SONUÇ ve ÖNERİLER:

Ankete katılan öğretim üyelerinin web sayfası ile uzaktan öğretimde; ders notlarının web ortamına aktarılmasının kolay olmaması, teknik bilgiye sahip olunması ve gerek aktarmanın gerekse öğrenmenin zaman alacak olması ile notların telif haklarının problemleri en büyük sorun olarak görülmektedir. Gerçektende günümüzdeki en büyük problemler bunlardır. Ayrıca uzaktan öğretimde sunumcu ve istemci üniversiteler arasındaki ders ücretlerinin maliye tarafından çözümlenemeyen problemlerinin olması da bunlar arasındadır.

Teknolojinin, uzaktan öğretimde kullanılmasında; hangi amaçla kullanılacağı, hangi metodun kullanılacağı ve istenilen eğitimin eğitsel sonuçları üzerinde durulmalıdır. Uzaktan öğretimi seçmeden önce öğrencilerin ihtiyaçları, içeriğin gereksinimleri, gereken altyapı ve öğretmenin karşılaştığı zorluklar üzerinde öncelikle durulmalıdır. Örneğin; sorun öğretim üyesi eksikliği ise başka üniversitelerdeki öğretim üyelerince çeşitli yöntemlerle (video konferans, web sayfası v.b) uzaktan öğretim yapılabilir. Sorun zaman ve mekan problemi ise, sorun çalışan insanların yüksek lisans, doktora ve meslek eğitimi ise web sayfası ile öğretim idealdir. Birden fazla öğretim yöntemi de kullanılabilmesi gibi bu yöntemlerin bir karışımı da uygulanabilir. Her bir ortamın birbirine göre zayıf ve güçlü yönleri bulunmaktadır. Hangi yöntem yada yöntemlerin uygulanacağı kararı tamamen uygulayan üniversitelere ve öğretimi hangi amaçla alacak olan öğrencilere bağlıdır.

Uzaktan Eğitim programları, uygun teknoloji ile sunulmaları durumunda etkinliğe kavuşacaktır. Hangi sunum/iletişim teknolojisinin geliştirilen programa uygun olduğu, hedef kitlenin bu teknolojiye erişebilirliği, eğitmenin dersin sunumunda teknolojiye uyumu için eğitim alıp almayacağı, kurumsal teknik altyapı ve program için kullanılabilirliği, teknolojinin maliyeti ve program bütçesi içindeki yeri gibi pek çok konunun incelenmesi gerekmektedir. Bütün bu sorulara verilecek geçerli yanıtlar ölçüsünde teknoloji, etkinliğe katkı sağlayacaktır.

Geliştirilen programların iletildiği kitle olan öğrenenlerin demografik, ekonomik, coğrafi konum, akademik altyapı özellikleri, etkinlik üzerinde etkilidir. Etkinlikte merkez unsur öğrenenlerdir. Bütün çabalar onlara uygun, onların ihtiyaçlarını karşılamaya yöneliktir. Program/dersin bu eğitimi alabilecek nitelikteki kişilere sunulması, söz konusu program/dersin hedef kitlenin bu yöndeki ihtiyaç ve beklentilerine göre geliştirilmesi; öğrenci tatmini ve başarısını, bağlı olarak da etkinliği sağlayacaktır. Etkinliğe etki eden bir diğer faktör de eğitimdeki diğer taraf olan, öğretmenlerdir. Eğitimcilerin etkin seçimi ve eğitimi, program başarısında çok önemli bir faktör olabilir. Bu nedenle eğitimcilerin program ve öğrencilerin ihtiyaçlarına göre eşleştirilmeleri önemlidir(Moore,M.G. ve Thompson,M.M. 1997)

Uzaktan Eğitim, birçok yüksek eğitim kurumunun yapısal bileşenlerinde değişim yaratmaktadır. Eğitim-öğretimlerin yöneltildiği hedef kitlelerin coğrafi konumları değişmekte, doğal olarak kurumların yönetim anlayışları ve Uzaktan Eğitim yönetmedeki politika ve stratejileri de değişmektedir. Teknolojinin etkisiyle yeni sunum yöntemleri, yeni idari yapılar ve yeni kurumsal oluşumlar ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle kurumlar, Uzaktan Eğitim ile net şekilde ortaya çıkan

maliyet, erişim eşitliği, öğretim elemanları tatmini gibi sorunlara uygun, etkin çözümler üretmek durumundadır(Butner,B.K. 1999)

KAYNAKÇA

PERİYODİK YAYINLAR	
	1.Bingöl, Haluk “Öğrenmenin ‘e-’ leşmesi, Uzaktan Eğitim ve Türkiye”, Bilişim Kültürü Dergisi , Sayı:75, 2000, s. 84.
	2.Duman, Ahmet. “İnternet, Öğrenme, Eğitim ve Türkiye”, Cumhuriyet Bilim Teknik, 613, 19. Aralık 1998.
WEB SAYFALARI	
	3.“İTÜ’de uzaktan eğitim projesi etkinlikleri”, (Çevrimiçi), http://www.ehb.itu.edu.tr/~ituuzem/giris.html , 25.05.2001.
	4.Speier, Cheri, Michael G.Morris ve Carl M.Briggs. “Attitudes Toward Computers: The impact on Performance”, http://hsb.baylor.edu/ramsower/acis/papers/speier.htm ,09.11.1997:s.1.
KİTAPLAR	
	5.Russel, Thomas. The No Significant Difference Phenomenon. NC: Office of Instructional Telecommunications North Carolina State University, 1999
	6.Moore, .G.& Kearsley,G. Distance Education:A System View.London:Wadsworth Publishing Company,1996
	7.Driscoll, Margaret. Web-Based Training. San Francisco: Jossey Bass/Pfeifer, 1998.
	8.Moore, M.G. and Thompson, M.M. The Effects of Distance Learning. Pennsylvania State University, 1997
	9.Butner, Bonita K. “Distance Technology: A National Graduate High Education Programs”, Journal of Distance Learning Administrations 2,3:1-7, Fall 1999
MAKALELER ve TEZLER	
	10.M.Alkan, Ö.Genç, H.Tekedere, “Uzaktan Eğitim Üzerine Bir Tanımlama”, Bilişim Teknolojileri Işığında Eğitim Konferansı ve Sergisi , Mayıs 2001, s.148
	11.Girginer, Nuray. Uzaktan Eğitim Kararlarında Teknoloji, Maliyet, Etkinlik Boyutları ve Uzaktan Eğitime Geçiş İçin Kavramsal Bir Model Önerisi. Doktora Tezi, Eskişehir, 2001:67-69.
	12.Özkul, A.Ekrem ve Girginer, Nuray. “Uzaktan Eğitimde Teknoloji ve Etkinlik”. Uluslararası Eğitim Teknolojileri Sempozyum ve Fuarı Bildirileri. Sakarya Üniversitesi, 28-30 Kasım 2001:112.
	13.M.Meral, H.Cambaz, E.Zerayak, “Öğretmenlerin Bilgisayar Karşı Tutumları ve Bilgisayar Kaygısı”, Bilişim Teknolojileri Işığında Eğitim Konferansı ve Sergisi , Mayıs 2001, s.41